

ואמרינן: הך פלוגתא, **כתנאי**.

בפרשת לך לך נאמרו ב' פסוקים בקשר למילת עבדים.

א. "ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדרתיכם, יליד בית, ומקנת כסף, מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא".

ב. "המול ימול יליד ביתך ומקנת כסף".

בפסוק הראשון נאמר "בן שמונת ימים ימול לכם". ואילו בפסוק השני לא נאמר מילה בשמיני. ומזה למדו, שמילה שהיא דומיא "לכם", היא בשמיני. ומילה שהיא לא דומיא "לכם" הוא נימול מיד.

והשתא מייתינן לפלוגתא דתנאי בברייתא:

יש "יליד בית" — שנימול לאחד.

ויש "יליד בית" — שנימול לשמונה.

יש "מקנת כסף" — שנימול לאחד.

ויש "מקנת כסף" — שנימול לשמונה.

ומבארינן: כיצד?

לקח שפחה מעוברת, ואחר כך ילדה ברשותו. זהו מקנת כסף הנימול לשמונה. שהרי קנאו במעי אמו ונולד ברשות ישראל, והוי דומיא ד"לכם".

לקח שפחה, וילדה עמה, ועדיין לא עברו ח' ימים מעת לידתו, זו היא "מקנת כסף"

אמר רב אסי: כל תינוק שאמו טמאה לידה — נימול לשמונה. וכל שאין אמו טמאה לידה, כגון שנולד דרך דופן, או נכרית שילדה ולמחרת נתגיירה — אין נימול לשמונה אלא מיד. שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים". "וביום השמיני ימול בשר ערלתו".

אמר ליה אביי: דורות הראשונים, מזמן אברהם ועד מתן תורה, שנתנה להם מילה ולא נהגו דיני טומאה, יוכיחו, שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה.

אמר ליה: נתנה תורה, ואז נתחדשה הלכה ב-קלה-ב, שכל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה. וכל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה.

ומקשינן: איני? וכי כך הוא?

והא איתמר: יוצא דופן, ומי שיש לו שתי ערלות [שיש לו שני עורות, או שני גידין, רש"י] — פליגי בה רב הונא ורב חייא בר רב.

חד אמר: מחללין עליו את השבת.

וחד אמר: אין מחללין עליו את השבת. (1)

עד כאן לא פליגי, אלא לחלל עליו את השבת. אבל לשמונה — ודאי מחללין ליה, ואף שיוצא דופן אין אמו טמאה לידה.

ומתצינן: הא בהא תליא, כל שנימול לשמונה מילתו דוחה שבת. וכל שאינו נימול לשמונה אין מילתו דוחה שבת, כיון שהיתר מילה בשבת נאמר במילה של יום שמיני.

דאמר מי שיש לו שתי ערלות אין מחללין. ויש

1. לא נתבאר בגמרא מהו טעמו של מאן

שנימול ליום אחד ללידתו, דכיון שאינו דומיא ד"לכם", הלכך נימול מיד.

ויש "יליד בית" שנימול לשמנה.

ביצד?

לקח שפחה, ונתעברה אצלו וילדה בביתו, זהו "יליד בית" הנימול לשמנה.

[ולהלן מקשינן היכי משכחת לתנא קמא יליד בית שנימול לאחד].

רב חמא אומר: אם השפחה ילדה, ואחר כך הטבילה, שעדיין לא נתחייבה במצוות והיא אינה טמאה בלידה, זהו "יליד בית" הנימול לאחד. שכל שאין אמו טמאה לידה נימול מיד.

הטבילה לשם שפחות, ונתחייבה במצוות שאשה חייבת בהן, ואחר כך ילדה, והיא טמאה בטומאת לידה, זהו "יליד בית" הנימול לשמנה.

ותנא קמא, לא שני ליה בין אם הטבילה ואחר כך ילדה, לבין ילדה ואחר כך הטבילה. דאף על גב דאין אמו טמאה לידה נימול לשמנה.

הרי דפליגי בפלוגתא דלעיל האם מילה בשמיני תלויה בטומאת לידה. (2)

והוינן בה: בשלמא לרב חמא, משכחת לה "יליד בית" שהוא נימול ליום אחד. ומשכחת לה "יליד בית" שהוא נימול לשמנה.

ומבארין לה:

ילדה ואחר כך הטבילה, זהו "יליד בית" שנימול לאחד.

הטבילה ואחר כך ילדה, זהו "יליד בית" שנימול לשמנה.

"מקנת כסף" נימול לשמנה, כגון שלקח שפחה מעוברת והטבילה, ואחר כך ילדה.

"מקנת כסף" שהוא נימול לאחד, כגון שקנו אותה שני אנשים כשהיא מעוברת, שלקח זה שפחה, וזה לקח עוברת. שמשום שאין לבעל העובר חלק באם, לא הוי דומיא ד"לכם", ולכן הוא נימול לאחד. (3)

אלא לתנא קמא, בשלמא כולחו משכחת להו, וכדמפרשינן לעיל.

אלא "יליד בית", שהוא נימול לאחד — היכי משכחת לה? דהא דומיא ד"לכם" הוא, והרי לתנא קמא אין מילה בשמיני תלויה בטומאת לידה.

אמר רב ירמיה: בלוקח מישראל אחר שפחה

שרב חמא סובר שזה תלוי בטומאת לידה, ויתכן שהוא סובר שיוצא דופן נימול לשמנה, והוא מצריך טבילה בשפחה דבלא טבילה אינה חשובה גיורת. פירוש: ולא הוי דומיא ד"לכם" [מהרש"ל, ועיין מהרש"א ושפת אמת].

3. עיין רש"י שהיה יכול להעמיד בלקח שפחה מעוברת וילדה קודם טבילה ועיין תוד"ה

לומר, דמעטינן ליה מדכתיב "ערלתו", דמשמע אחת היא דוחה את השבת, ולא שתיים. ועוד יש לומר: דרק אחת משתיים היא ברת מילה, ולא ידעינן איזו היא, ולכן אין מחללין על שום אחת מהן [שפת אמת ומשנה ברורה סי' של"א ס"ק י"ח].

2. בתוד"ה הקשו: איך מוכח ליה בכרייתא

מחשיבה אותו כבעליה של השפחה [שיש לו בה קנין פירות] והרי יש לו אם ועוברה?

אמר רב משרשיא: בלוקח שפחה על מנת שלא להטבילה, והיא גויה שאינה בתורת מצוות, והנולד ממנה לא הוי דומיא ד"לכם", וזהו "יליד בית" שנימול לאחד. [אבל לטומאת לידה לא חיישינן לתנא קמא].

תניא, רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל עובר ששהה ל' יום, באדם אינו נפל. שנאמר: "ופדיו מכן חדש תפדה". ומדלתי פדיונו בבן חודש, שמע מינה שרק עכשיו נתברר לנו שהוא בן קיימא אבל עד השתא לא.

כל ששהה שמונת ימים בבהמה, אינו נפל שנאמר: "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה".⁽⁴⁾

ומדייקינן: הא לא ששה שלשים יום באדם, ושמונה בבהמה ספיקא הוי.

ופרכינן: אם כן, מימהל חיבי מהלינן ליה קלז-א בשבת?

והרי כל קטן בן שמונה ימים אפשר לחשוש שמא נפל הוא, ונמצא עושה חבורה שלא לשם מצוה?

אמר רב אדא בר אהבה: מלין אותו ממה נפשך: אם חי הוא שכלו לו חדשיו, שפיר קא מהיל.

שכבר טבלה, לעוברה, שרק העובר יהיה שלו, שמשום שאין לו חלק באם לא הוי דומיא ד"לכם".

בכמה מקומות בש"ס נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש האם "קנין פירות" כ"קנין הגוף" הוא, או לא.

"קנין הגוף", הוא הבעלות על גוף הדבר.

"קנין פירות", הוא הזכות לאכול, או להשתמש בפירות או בתשמישי החפץ.

ומחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא: מי הוא המוגדר כבעליו העיקריים של החפץ. האם זה שגוף הדבר שלו, או זה שיש לו את הזכות להשתמש, או לאכול את הפירות, הוא מוגדר כבעלים של הדבר.

ובאופן שהעמיד רבי ירמיה, שהוא לקח שפחה, שיהיה לו בה את הזכות לקבל את עוברה. שבגוף האם אין לו בעלות. אבל הפירות שבאים ממנה הם שלו, הרי יש לו "קנין פירות" בשפחה.

ואהא מקשינן: הניחא למאן דאמר "קנין פירות" לאו כקנין הגוף דמי. ואין בעלי העובר מוגדרים בעלים ביחס לשפחה. והואיל ויש לו עובר ואין לו אם, לא הוי דומיא ד"לכם".

אלא למאן דאמר: "קנין פירות", כקנין הגוף דמי, מאי איכא למימר? מדוע לא הוי דומיא ד"לכם"? שהרי בעלותו על העובר ממילא

כגון.

באדם יום שלשים כלפני שלשים, ורק לאחר תום שלושים יום יוצא מחזקת נפל. אולם בבהמה, יום שמונה, כלאחר שמונה, וביום השמיני כבר כשר להקרבה.

4. בתוד"ה כל מבואר חילוק בין השיעור שנאמר באדם, לבין השיעור בבהמה, שאילו